

A D V A ה' ד' א'
C E N T E R

INFORMATION ON EQUALITY AND SOCIAL JUSTICE IN ISRAEL
מידע על שוויון וצדק חברתי בישראל
מרכז «אדפה» - מללומות חול המסוואة والعدالة الاجتماعية في إسرائيل

ההשלכות החברתיות של

המדיניות התקציבית:

מבט על הצעת התקציב

לשנת 2005

מצגת בכנסת, 16.11.2004

מרכז אדוה, ת.ד. 36529, תל-אביב 61364, טל. 03-5608871, פקס. 03-5602205
Adva Center, POB 36529, Tel Aviv 61364, Tel. 03-5608871, Fax. 03-5602205
e-mail: advainfo@bezeqint.net web site: <http://www.adva.org>

מבוא

הנתונים התקציביים המוצגים כאן עבור השנים שעד 2003 ועד בכלל, הם נתוני ביצוע של תקציבי משרדים, שנלקחו מן הדו"חות השנתיים של החשב הכללי במשרד האוצר ומספרי "עיקרי התקציב".

הנתון עבור 2004 לקוח מהוראות התקציב לשנת 2004 כפי שהן אושרו בכנסת.

הנתונים עבור 2005 לקוחים מהצעת התקציב המונחת עתה על שולחן הכנסת.

כל הנתונים במצגת מהוונים למחירי 2003 על בסיס מדד המחירים לצרכן.

הנתונים לגבי 2005 מבוססים על תחזית האינפלציה של 2.5%.

כל הנתונים הם של תקציבי נטו (ללא הוצאה מותנית בהכנסה), אלא אם כן צויין אחרת.

תקציב 2005 – טוב מקודמיו?

כלל וכלל לא.

1. יש בו קיצוץ, של 6.3 מיליארד ₪, המשך ל-7 קיצוצים ב-3 שנים.
2. יש בו מנגנוני קיצוץ רב-שנתיים שימשיכו לפעול גם ב-2005: למשל, שחיקת קצבאות הביטוח הלאומי כתוצאה מהמשך הקפאתן;
3. יש בו מכות חדשות, ובהן, הצעה לקופת חולים חמישית, עסקית וקיצוץ בהכנסות המוסד לביטוח לאומי;
4. יש בו תהליך רב-שנתי של הורדת המסים לעשירון העליון – וכדי לממן אותה, מבטלים הטבות מס למעמד הבינוני ולפועלי היצור.
5. למרות סימנים של צמיחה, אין בתקציב בשורה של תפנית.

8 קיצוצים בתוך 3 שנים

מועד הקיצוץ	הקיצוץ, במיליארדים
2001	לא הוגדר
ספטמבר	6.9
דצמבר	13.1
2002	8.8
יוני	9.0
ספטמבר	10.0
2003	4.9
יוני	10.0
ספטמבר	4.9
מרץ	6.3
2004	6.3
ספטמבר	6.3

מהם סדרי העדיפויות של הממשלה?

צמצום המגזר הציבורי: כמו כל תקציבי השנים האחרונות, גם תקציב 2005 חותר לצמצם את השירותים הציבוריים. דומה כי בעיני הממשלה, הבעיה החמורה ביותר לפניה ניצבת ישראל היא גודל השירותים הציבוריים שלה – ולא האינתיפאדה, הצורך בהסדר מדיני, המיתון הכלכלי והירידה בהכנסות ממסים.

הורדת מסים: גם ב-2005, הרעיון המרכזי שמנחה את מדיניות עידוד הצמיחה של הממשלה הוא הורדת מסים לבעלי הון (הורדת מס חברות, הורדת תשלומים למוסד לביטוח לאומי) ולבעלי הכנסות גבוהות (האצת הרפורמה של ועדת רבינוביץ). דומה כי בעיני הממשלה, העשירון העליון, וליתר דיוק, המאון העליון, הוא השחקן היחיד במשק.

צמיחה בהובלת המגזר העסקי: נוסחת הצמיחה של הממשלה מבוססת על העברת המושכות של המשק למגזר העסקי, ועל השלת אחריות מעל עצמה. מכאן צמצום המגזר הציבורי ומכאן גם הורדת המסים.

הממשלה מתעקשת להתעלם מניסיון של ארצות רבות, שצמחו לאחרונה מאוד הודות, בין השאר, למעורבות פעילה של המדינה.

מי בראש סדר העדיפויות?

בעלי ההכנסות הגבוהות. אותם הועידה הממשלה להצעיד את המשק ואת החברה קדימה, ועל כן הם ראויים בעיניה לכל הטבה אפשרית.

לדברי האוצר, עלות הורדת המסים לפי המלצות ועדת רבינוביץ תגיע, בשנים 2003-2005, ל-12.9 מיליארד ₪, מתוכם 7.9 מיליארד ₪ בשנים 2004-2005.

הורדות המס הללו היטיבו בעיקר עם בעלי הכנסות גבוהות: בעלי שכר של 25,000 ₪ ומעלה לחודש יקבלו תוספת נטו של למעלה מ-2,000 ₪ לחודש.

נזכיר, כי מתנה רבת ערך זו ניתנה לעשירון העליון בעיצומה של תקופת משבר ביטחוני, מדיני, כלכלי וחברתי. נזכיר עוד כי הממשלה, שבידה האחת נתנה את המתנה הזאת לעשירים, קיצצה בידה השניה קצבאות לא/נשים המתקשים להתפרנס, כולל לאלה שהכנסתם החודשית אינה גבוהה מן התוספת החודשית שעשירי ישראל יקבלו הודות להורדת המס.

ומי ישלם את המחיר?

לדברי האוצר, הורדת המס תמומן, בין השאר, על ידי ביטולי פטורים והקטנת ההוצאה הציבורית.

ביטולי פטורים: הכוונה להצעות (במסגרת חוק ההסדרים) להקטין את הפטור ממס על קרן השתלמות, על מענק פרישה ועל עבודה במשמרות בתעשייה.

במלים אחרות, פועלים ואנשי המעמד הבינוני יממנו את הורדת המס לעשירון העליון.

הקטנת ההוצאה הציבורית: הכוונה לקיצוצים במשרדים השונים.

במלים אחרות, על מנת לאפשר את הורדת המס לעשירון העליון, שאר הישראלים ייהנו מפחות חינוך, בריאות, רווחה ושיכון.

ומתי יהיה טוב?

היות והממשלה מעבירה את המושכות למגזר העסקי, התחזית שלה לזמנים טובים יותר מתבססת לא על פעולות שהיא עצמה מתכוונת לבצע, אלא על תוצאות הפעילות ב"שוק החופשי". הנה כך זה מנוסח:

יהיה טוב רק אם תהיה "צמיחה עקבית של 4% לפחות, מדי שנה עד סוף העשור".
מה ישתפר אז?

1. ישראל תסגור את הפיגור בהכנסה לנפש בינה לבין מדינות ה-OECD;

2. יצומצמו הפערים החברתיים;

3. יתחולל "השיפור החברתי המשמעותי ביותר – המעבר מאבטלה לעבודה".

ובכן, כדי להעלות את ההכנסה לנפש אכן צריך צמיחה. אבל מה עם הפערים החברתיים? הרי בעבר הקרוב, כשישראל ידעה צמיחה, פירותיה הלכו בראש ובראשונה לעשירון העליון.

תקציב 2005 מגדיל את האי שוויון ואינו מבטיח הנאה כללית מן הצמיחה הצפויה.

ערעור מתמשך של מערכות השירותים החברתיים

תקציב 2005, כמו ארבעת קודמיו, מקצץ בשירותים הציבוריים – חינוך, בריאות, רווחה ושיכון – וברשת הביטחון הסוציאלי.

הממשלה, שבידה האחת מורידה מסים לתאגידים ולשכירים בעשירון העליון, בידה השנייה מתכחשת למחויבות שלה להעניק את השירותים היסודיים על בסיס אוניברסלי ושווה לכל נפש. בכל התחומים הממשלה נותנת כיום מימון חלקי בלבד, שהולך ויורד, תוך העברת נטל המימון אל הצרכנים:

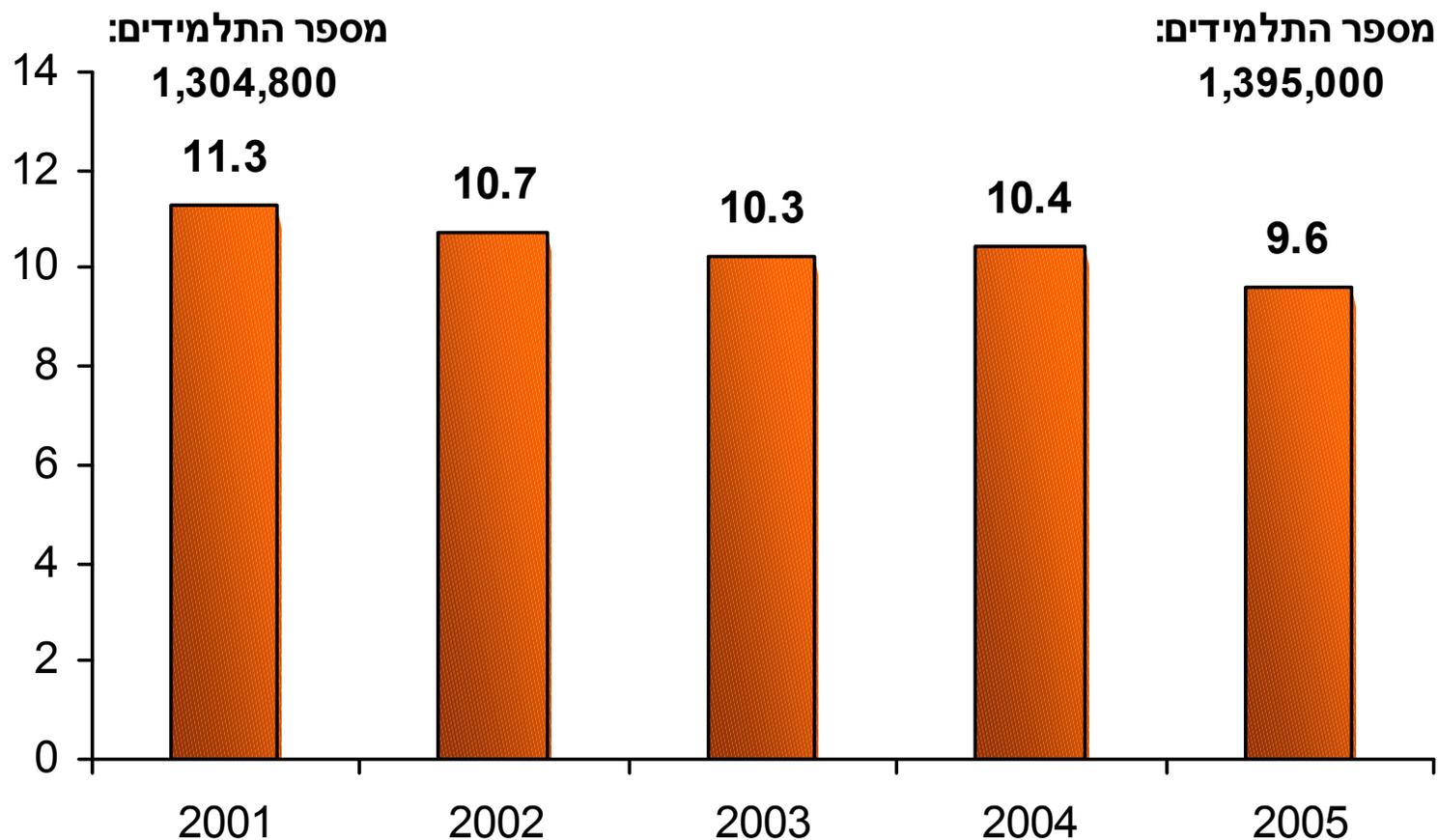
- בחינוך, מימון ההוראה הולך ויורד, וההורים נדחפים לשלם מכיסם;
- בבריאות, מימון סל הבריאות הולך ויורד, והצרכנים נדחפים לשלם מכיסם;
- בשיכון, תכניות הסיוע מצטמקות, והזוגות הצעירים נדחפים לשוק הפרטי;
- ברשת הביטחון הסוציאלי, הקצבאות נשחקות אוטומטית, והמבוטחים נדחפים להישען על משפחותיהם.

מערכת החינוך: תקציב ההוראה קטן, תשלומי ההורים גדלים

תקציב שעות התקן מממן את שעות ההוראה בבתי הספר. בין 2001 ו-2005, בעוד שמספר התלמידים גדל, תקציב שעות ההוראה קטן. במונחים של תקציב לתלמיד/ה, תקציב שעות התקן ירד ב-12% בתוך 4 שנים. הממשלה מסתמכת, ככל הנראה, על כך שבתי הספר גובים מן ההורים כספים המיועדים למלא את החסר. הבעיה היא שלא כל ההורים יכולים לשלם. לפי סקר של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה שנערך ב-2001, בבתי הספר היסודיים היהודיים, תשלומי הורים עמדו על 849 ₪ לשנה, בממוצע, ואילו בבתי הספר הערביים – על 178 ₪; בבתי הספר העל יסודיים היהודיים, תשלומי הורים עמדו על 1,253 ₪ לשנה, בממוצע, ואילו בבתי הספר הערביים - על 132 ₪ לשנה.

משרד החינוך – תקציב שעות תקן

מיליארדי ₪, מחירי 2003

מערכת החינוך: הרפורמה חסרת התקציב

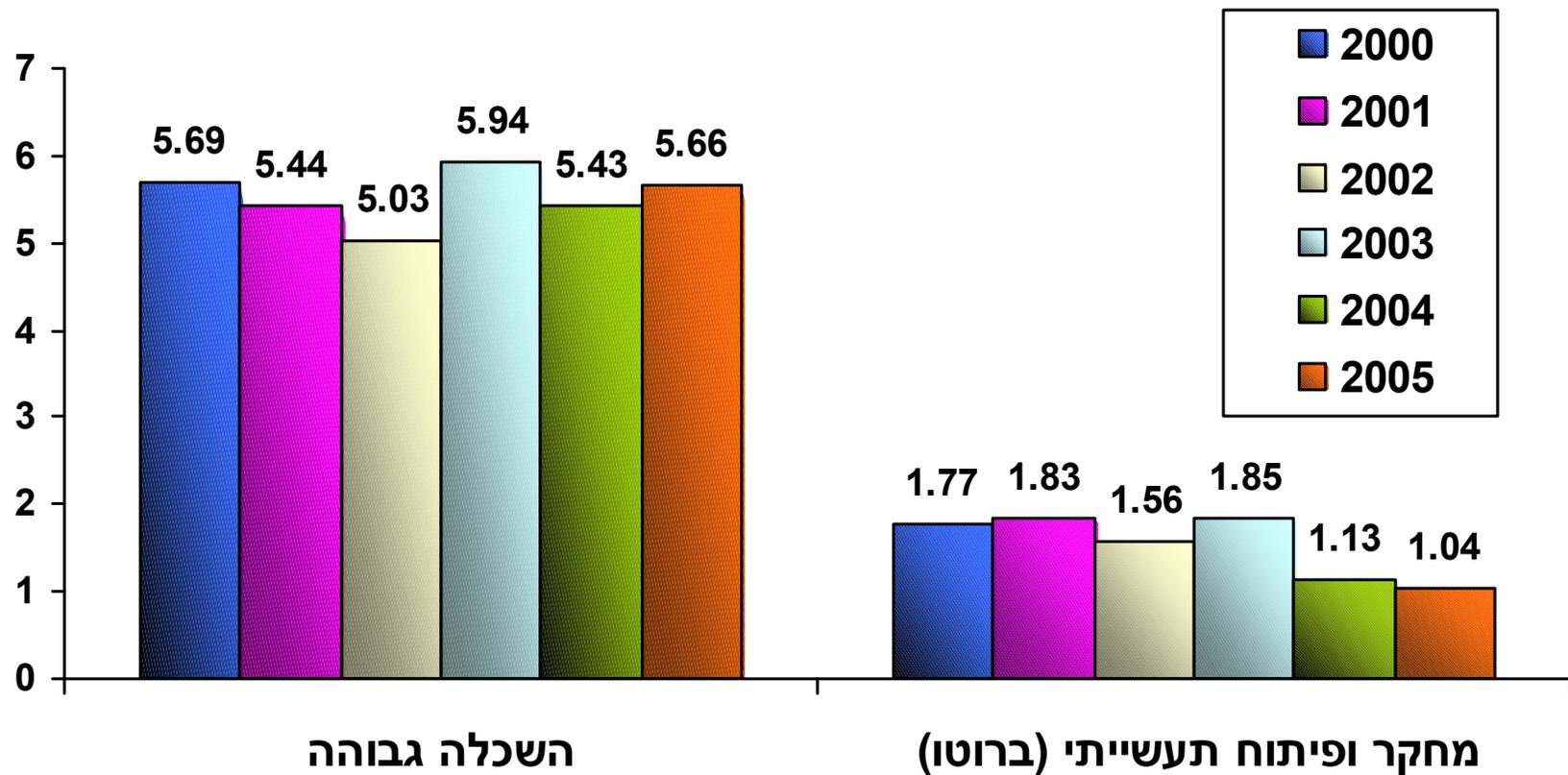
מערכת החינוך, המצויה בנסיגה מתמשכת מזה שנים, זקוקה לשינוי דרסטי. השנה קיבלה הממשלה את המלצות ועדת דוברת לרפורמה במערכת החינוך. ראש הממשלה ושר האוצר התחייבו להוציאה אל הפועל. ועדת דוברת המליצה, בין השאר, על הנהגת יום לימודים ארוך ועל העלאת שכר המורות והמורים. בכל אחד משני הסעיפים, מדובר במיליארדי ₪. הצעת התקציב לשנת 2005 מקצה למימוש הרפורמה סכום של 0.5 מיליארד ₪. בה בעת, הממשלה תקצץ בתקציב החינוך סכום של 1.0 מיליארד ₪. לא זו בלבד שהרפורמה לא תמומן, אלא שתקציב החינוך בכללותו ממשיך לקטון.

השכלה גבוהה ומחקר – פגיעה במעמד המדעי של ישראל

- בשנים האחרונות נשחקו תקציבי ההשכלה הגבוהה והמחקר בישראל.
- על מנת להמחיש את גודל הפגיעה, אנו מציגים זה לצד זה את תקציב ההשכלה הגבוהה ואת התקציב לעידוד מחקר ופיתוח במשרד המסחר והתעשייה. שני התקציבים אמורים לקדם את המדע והטכנולוגיה בישראל.
- תקציב ההשכלה הגבוהה סבל מקיצוץ משמעותי ב-2004, וב-2005, למרות תוספת קטנה, הוא עדיין יהיה קטן מזה של 2003.
- תקציב המחקר והפיתוח התעשייתי, המיועד, בין השאר, לעידוד הצמיחה ולייצור מקומות עבודה, קוצץ בשליש ב-2004, ויקוצץ עוד ב-2005.

פחות להשכלה, פחות למחקר

מיליארדי ₪, מחירי 2003

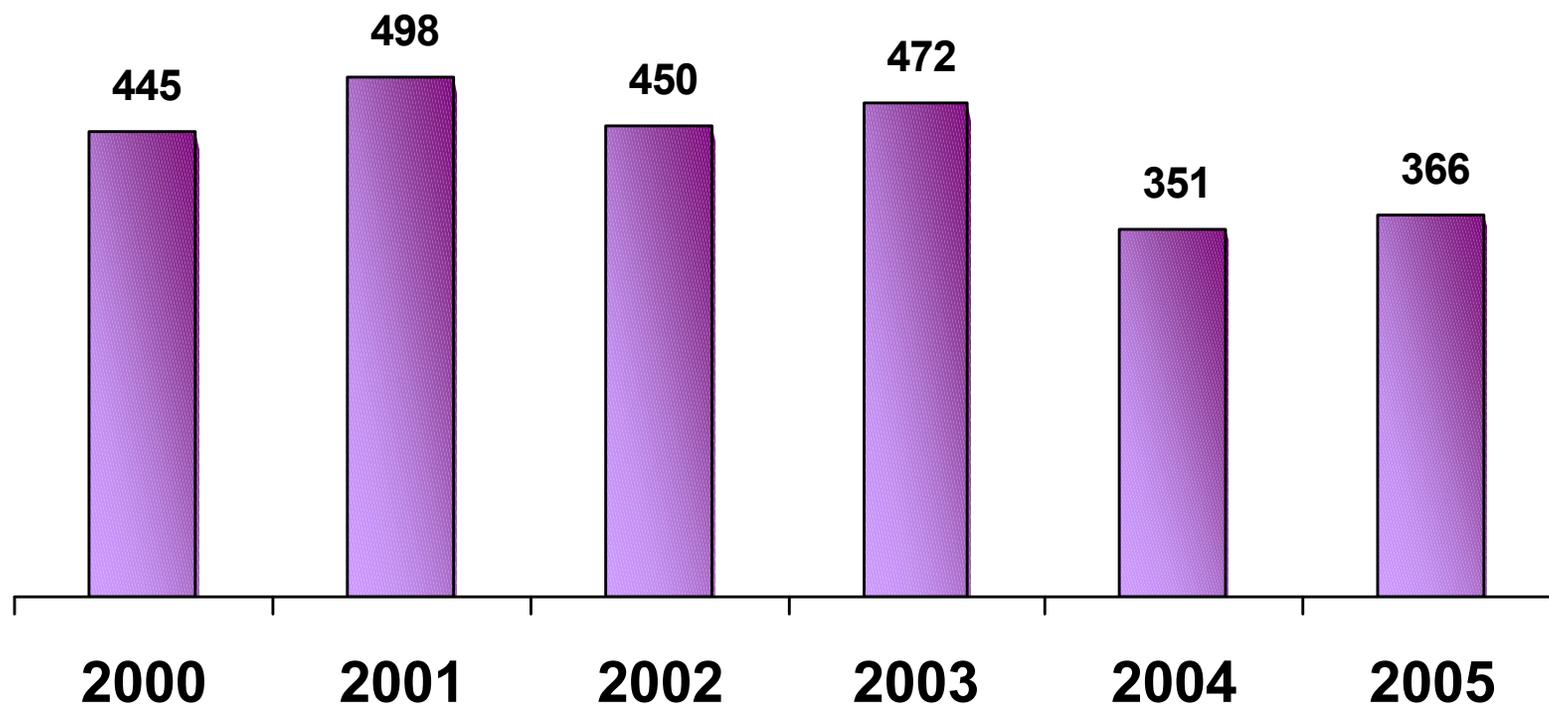
תקציב התרבות קוצץ גם הוא

- סדרת הקיצוצים התקציביים של השנים האחרונות הקטינה את תקציב התרבות בישראל.
- במרבית ארצות תבל, מוסדות התרבות ומפעלי התרבות ממומנים על ידי המדינה. כך הדבר גם בארצות בהן השתלטה האידיאולוגיה הניאו-ליברלית המנחה בתקופה זו גם את ממשלת ישראל.

תקציב התרבות

מוסדות תרבות, אומנות ומחקר, יוצרים ואומנים

מיליוני ₪, מחירי 2003

מערכת הבריאות - ערעור היסוד הממלכתי-ציבורי

הצעת חוק ההסדרים לשנת 2005 כוללת הצעה להקים קופת חולים חמישית, שתפעל למטרות רווח.

קופה שכזאת, אם תקום, תפגע באופן משמעותי באופייה הממלכתי-ציבורי של מערכת הבריאות שלנו:

1. הקופה החדשה, העסקית, שתוצה לעשות רווחים, תיפנה אל הישראלים בעלי המשאבים.

2. הקופה החדשה, בהיותה עסקית, תפתח פתח לכניסתם של תאגידי עסקיים מחו"ל, וזאת במסגרת ההתחייבויות שממשלת ישראל עשויה ליטול על עצמה במסגרת הסכמי גאטס. לפי גאטס, כאשר ממשלה מציעה שירותים על בסיס עסקי, עליה לאפשר גם לתאגידי עסקיים מארצות אחרות לגשת למכרז. תאגיד זר, אם ייכנס, יבקש גם הוא לעשות רווחים. התוצאה: מערכת בריאות מפוצלת על בסיס מעמדי וירידה בתמיכה של השכבות המבוססות במערכת הציבורית.

מערכת הבריאות – שחיקת תקציב סל הבריאות

מאז 1995, השנה הראשונה להפעלתו של חוק ביטוח בריאות ממלכתי, ועד 2004, נשחק המימון של סל הבריאות כלהלן (לפי נתוני משרד הבריאות):

בהתבסס על הגידול הדמוגרפי ועל העלייה במדד תשומות הבריאות, יש פער מצטבר של כ-15% במימון הסל. אחוז אחד מעלות הסל שווה ל-210 מיליון ₪; דהיינו, לסל הבריאות חסר מימון בסך של כ-3.2 מיליארד ₪.

אם נוסיף על כך את הצורך בעדכון טכנולוגי של הסל, נמצא פער של כ-9% נוספים במימון הסל, דהיינו, כ-1.9 מיליארד ₪. יש לציין כי בכל הנוגע להיקף העדכון הטכנולוגי הנדרש, ייתכנו דעות שונות.

מערכת הבריאות: התקציב הממשלתי אינו עונה על הצרכים – הנטל על המשפחות גדל

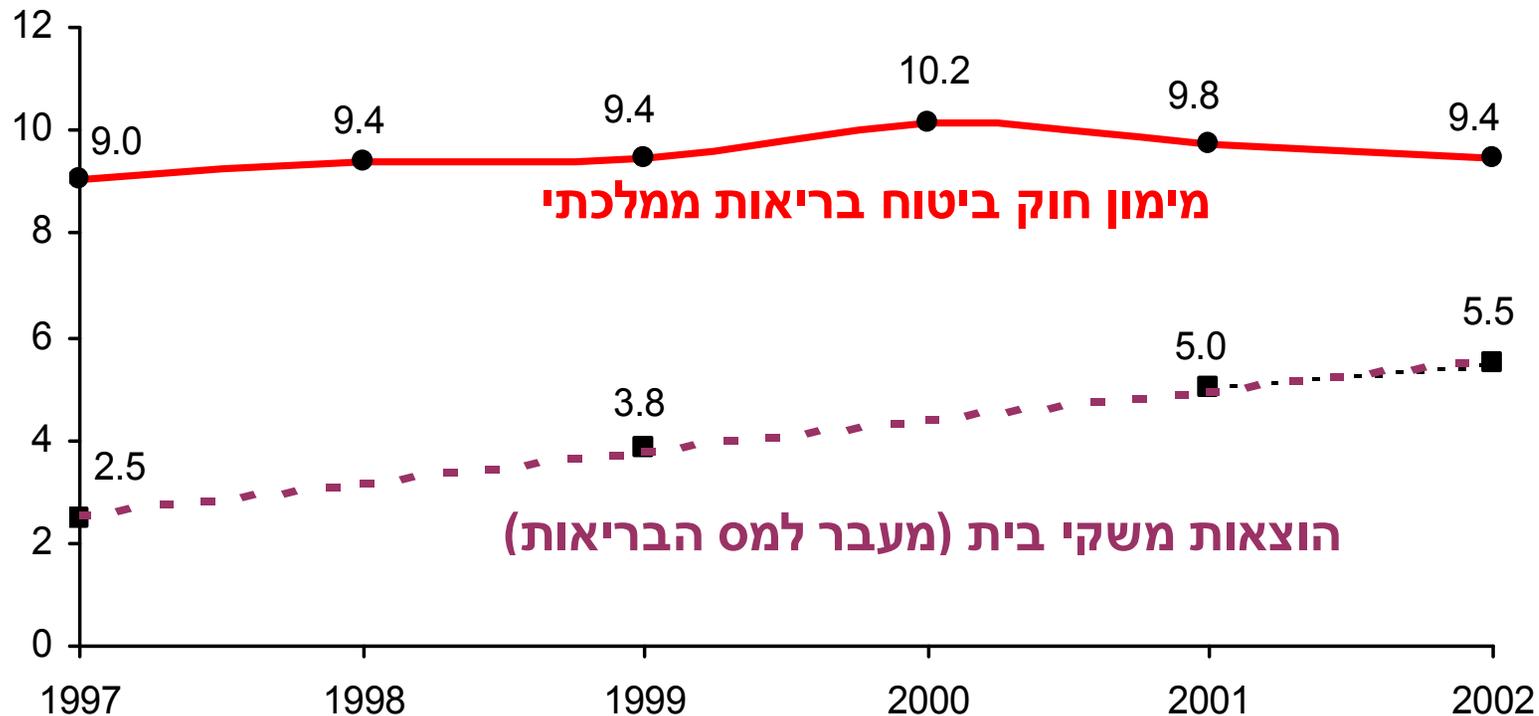
- בין השנים 1997-2002, מימון סל הבריאות לא השתנה, בהתאם לשינויים הדמוגרפיים והטכנולוגיים.

- התוצאה - קופות החולים, שחלק מן המימון שלהן מגיע מתקציב משרד הבריאות, מצמצמות את שירותיהן במסגרת החוק, גובות יותר כסף מחולים ומוכרות ביטוחים משלימים, ובמקביל, חברות ביטוח מוכרות אף הן ביטוחי בריאות פרטיים.

- ב-2002 שילמו ישראלים סך של 5.5 מיליארד ₪ לקופות החולים (עבור תרופות, ההשתתפויות בשירותים וביטוחים נוספים) ולחברות ביטוח (עבור ביטוח בריאות פרטי). סביר להניח כי בשנים 2003-2005, הסכום לכשיתפרסם, יהיה גבוה יותר.

השלכות השחיקה של תקציב הבריאות – גידול בהוצאות משקי בית לקופות חולים (מעבר למס בריאות) ולחברות ביטוח

מיליארדי ₪, מחירי 2003

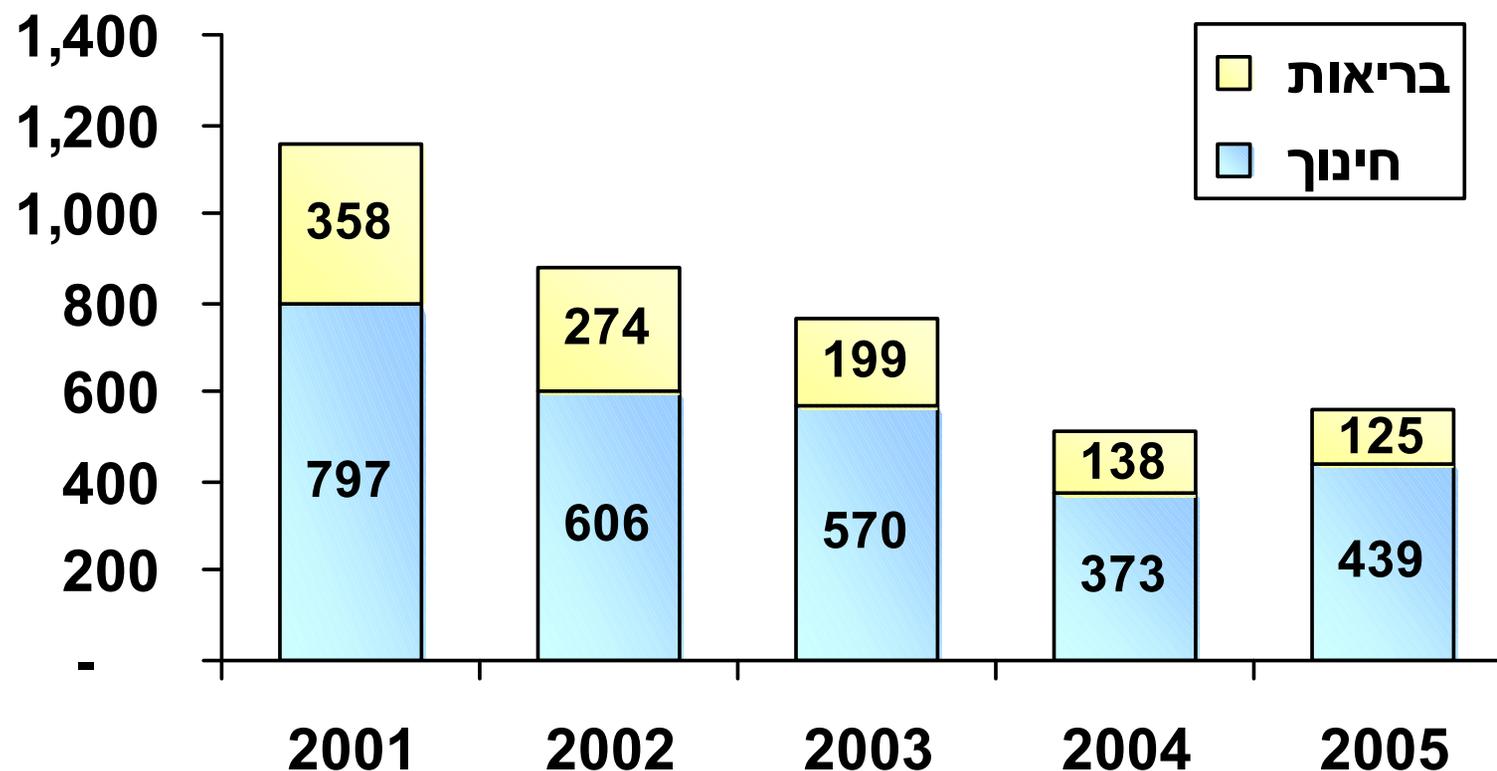

שחיקת תקציבי הפיתוח של מערכות החינוך והבריאות

- במשרד החינוך ובמשרד הבריאות, תקציב הפיתוח משמש לבינוי ולחידוש מבנים.
- מאז 2001, קטן תקציב הפיתוח בשני משרדים אלה יחד בכמחצית.
- פירוש הדבר – שחיקה ובלאי מתמשך של התשתית הפיזית של מערכות החינוך והבריאות.

תקציב הפיתוח לחינוך ולבריאות

מיליוני ₪, מחירי 2003

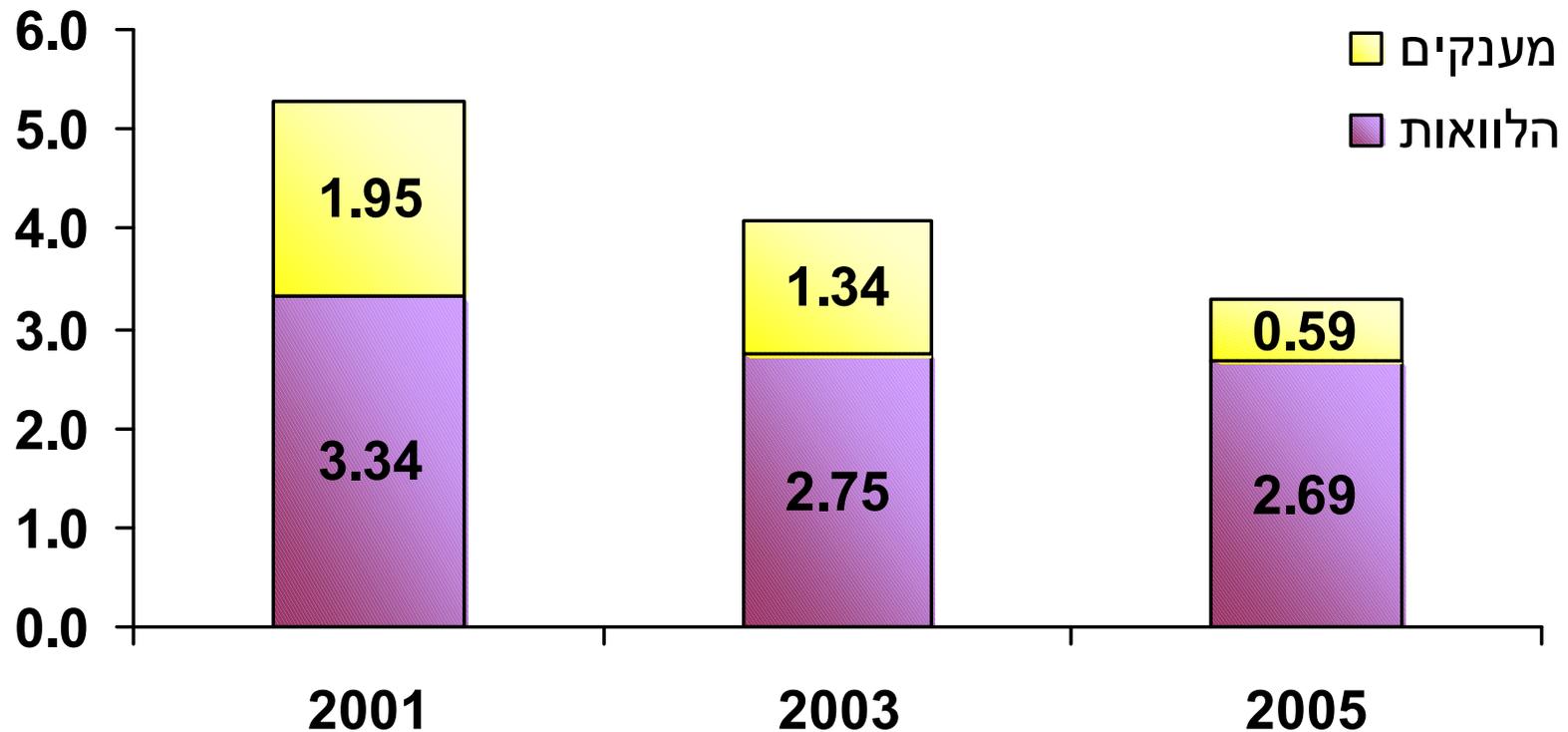
משרד השיכון – הממשלה מחסלת, אט אט, את מערך הסיוע לדיור

המערך הממשלתי של סיוע לדיור הולך ונשחק. בשנת 2001, התקציב הממשלתי למענקים והלוואות לדיור עמד על 5.3 מיליארד ₪. ב-2003 הוא ירד ל-4.1 מיליארד ₪, וב-2005 הוא אמור לעמוד על 3.3 מיליארד ₪.

אנשי האוצר מכריזים בגלוי כי ברצונם "להפחית את מעורבות הממשלה בשוק המשכנתאות ולאפשר פיתוחם של שווקים פרטיים...".

התוצאה: זוגות צעירים תלויים כיום יותר מבעבר בחסדי שוק המימון הפרטי, והנטל הכרוך ברכישת דירה הולך וגדל.

משרד השיכון – הממשלה מחסלת, אט אט, את מערך הסיוע לדיור

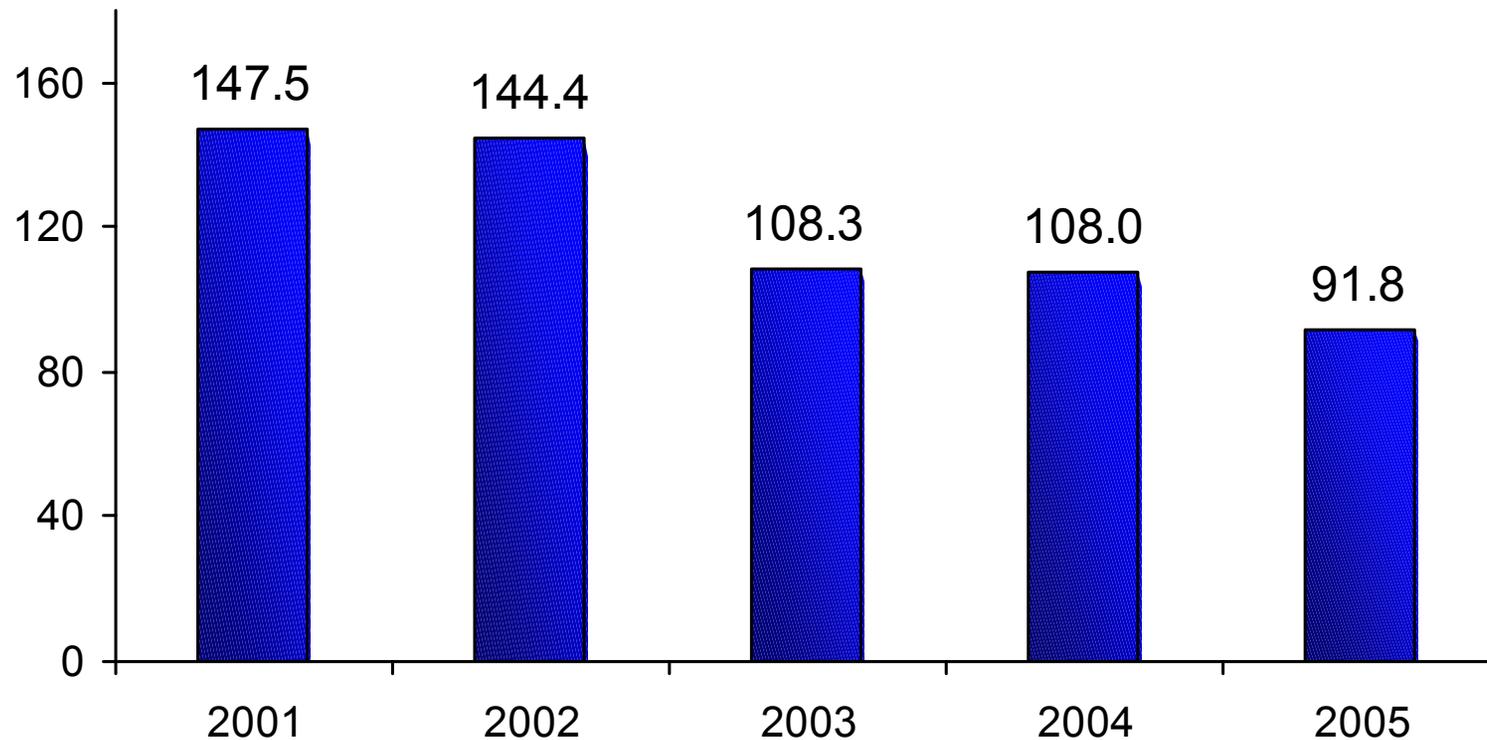
ההכשרה המקצועית - תקציב הולך ונעלם

- הממשלה קוראת בכל הזדמנות "לצאת לעבוד". אבל תקציב ההכשרה המקצועית למבוגרים, שבמשרד העבודה, קוצץ מאוד. כך נפגעת האפשרות שאנשים יוכלו לחזור לשוק העבודה עם כישורים חדשים.
- יתרה מזאת, ב-2005, 40% מתקציב האגף להכשרה מקצועית יוקדשו להכשרה של ישראלים לביצוע עבודות של עובדים זרים. כידוע, מרבית העבודות שבהן מועסקים עובדים זרים אינן מצריכות הכשרה כלשהי.
- כך, האגף להכשרה מקצועית, שייעודו המקורי היה להעניק לעובדים ישראלים כלים משופרים ומעודכנים להתמודדות בשוק העבודה, נהפך על ידי הממשלה לגוף לא רלבנטי. הממשלה מודיעה, למעשה, כי היא אינה רואה עצמה עוד אחראית לאיכות כוח האדם בישראל – ובוודאי לא כאשר מדובר בעובדות ועובדים בדרגות הנמוכות של סולם השכר.

"שילכו לעבוד" – אבל מקצצים את תקציב

ההכשרה המקצועית למבוגרים

מיליוני ₪, מחירי 2003

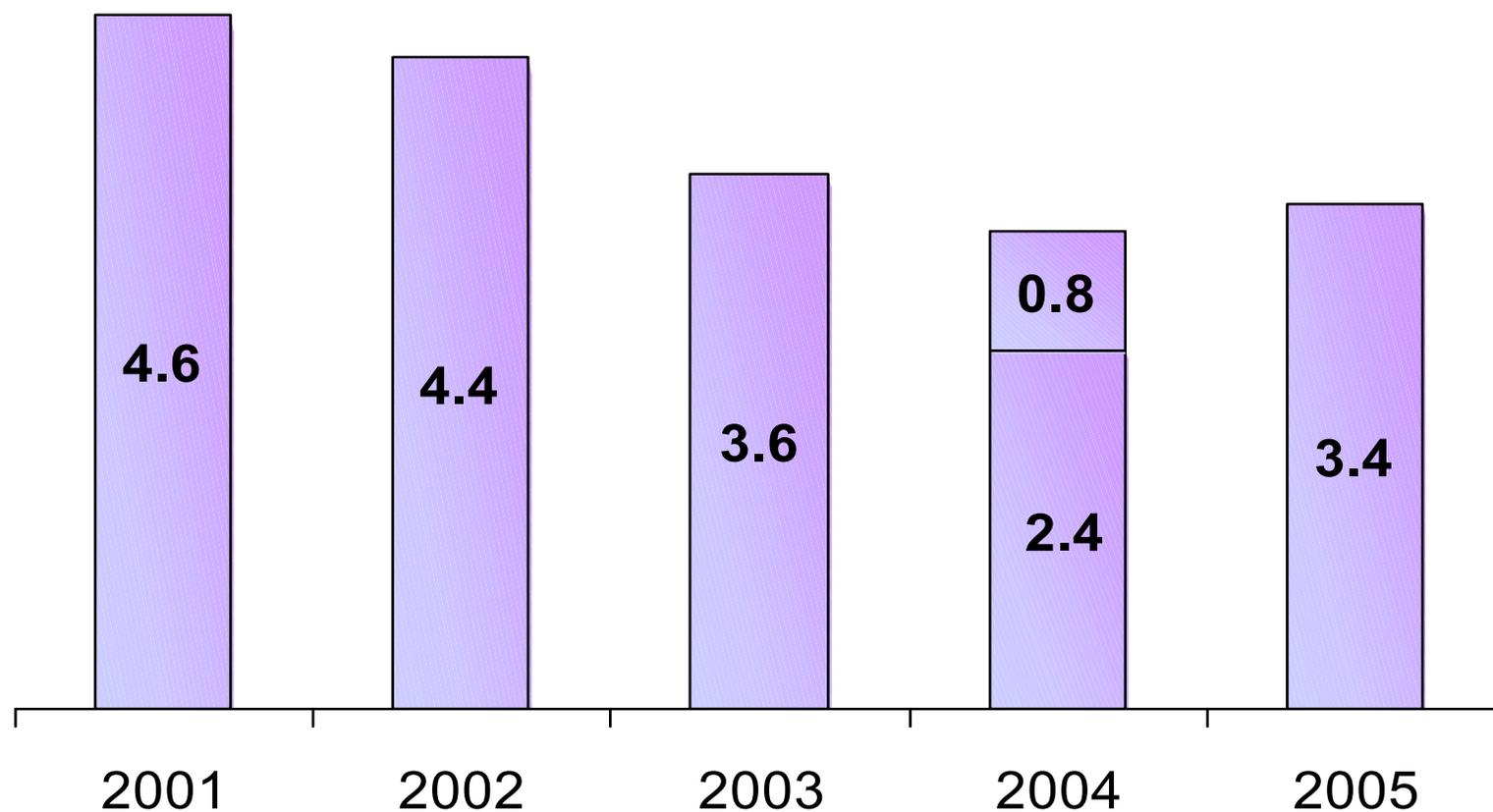

הרשויות המקומיות – טיפול בהלם

- ב-2004 ביצעה הממשלה קיצוץ דרסטי בהשתתפות שלה בתקציבי הרשויות המקומיות. לאחר מסע מחאות נרחב, העניקה הממשלה תוספת של 1.5 מיליארד ₪, שתיפרס על פני 3 שנים. תוספת זו הותנתה, בין השאר, בפיטורי עובדים.
- תקציב 2005 יותיר את ההשתתפות הממשלתית ברמה דומה לזו שהושגה בסופו של דבר ב-2004, לאחר המחאות. במלים אחרות, תקציב זה יהיה קטן ברבע, לערך, מזה של 2002.
- מרבית הרשויות המקומיות בישראל אינן יכולות להסתדר לבד, בראש ובראשונה משום שתושביהן מעוטי משאבים ומשום שאין בהן תשתית עסקית העשויה לספק הכנסות מארנונה.
- הפגיעה ברשויות מעוטות המשאבים היא בעצם פגיעה נוספת בישראלים מעוטי המשאבים, שספגו את מרבית הפגיעות של השנים האחרונות.

תקציב לרשויות מקומיות

מיליארדי ₪, מחירי 2003

ערעור יסודות המימון של המוסד לביטוח לאומי

המוסד לביטוח לאומי, שנועד להבטיח לישראלים רשת ביטחון, שתאפשר להם לקיים אורח חיים סביר גם, בין השאר, בעת אבטלה, פגיעה בעבודה או זקנה, עומד בארבע השנים תחת מתקפה מתמשכת של הממשלה. הממשלה עורכת קיצוץ אחר קיצוץ במערך הקצבאות של המוסד לביטוח לאומי, למרות שבמרבית המקרים, מדובר בכספים שישראלים הפרישו משכרם במטרה מפורשת לשמש להם רשת ביטחון לעת הצורך.

תוך כדי כך, הממשלה מערערת את יסודות המימון של המוסד לביטוח לאומי.

לפני שנתיים כפתה הממשלה על המוסד חשב כספי שהוא נציג משרד האוצר.

ב-2005, הממשלה מבקשת לצמצם את השתתפות המעסיקים בדמי ביטוח לאומי.

הורדת מס של 3 מיליארד ₪ למעסיקים

בחוק ההסדרים לשנת 2005, הממשלה מציעה להוריד את דמי ביטוח לאומי שהמעסיקים משלמים, מ-5.93% משכר העובד/ת ל-4.43%. זאת, כפיצוי על העלאה של 1.5% בתשלומי המעסיקים לקרנות הפנסיה של עובדים המבוטחים בקרנות הפנסיה הוותיקות.

לכאורה, מדובר בחליפין שווים, של 1.5% מול 1.5%.

אלא שבקרנות הפנסיה הוותיקות מבוטחים רק 10% מכלל השכירים, בעוד שדמי ביטוח לאומי משלמים עבור כלל השכירים במשק.

יוצא, שכלל המעסיקים ייהנו מהורדת מס המסתכמת, לפי חישוב של המוסד לביטוח לאומי, ב-3.2 מיליארד ₪, בעוד שרק חלק מהמעסיקים יצטרך לשלם יותר עבור הפנסיה של עובדיהם, בסכום כולל של כ-300 מיליון ₪.

החליפין, אם כן, אינם שווים: 300 מיליון ₪ אינם שווים ל-3.2 מיליארד ₪.

ועוד: האוצר מתחייב לתת למוסד לביטוח לאומי פיצוי על אובדן ההכנסות. אלא שהפיצוי המוצע קטן מהסכום שייגרע כתוצאה מן ההנחה שניתנה למעסיקים.

המדינה תפצה את המוסד לביטוח לאומי – אך רק באופן חלקי

הממשלה מציעה כי האוצר יפצה את המוסד לביטוח לאומי על הירידה בגבייה מן המעסיקים. אבל, מדובר בפיצוי בעייתי ביותר:

1. ראשית, הסכום שהאוצר יעביר לביטוח הלאומי לא יפצה על מלוא אובדן הגבייה. בקצבת ילדים יהיה הפסד גבייה של כ-11%; בקצבת זקנה - הפסד של כ-18% ובקצבת נכות - הפסד של כ-14%. בסך הכל, מדובר בהפסד גבייה של 3.2 מיליארד ₪, לפי הערכת המוסד לביטוח לאומי, ובמעט יותר מזה, לפי הערכתנו.
2. שנית, פיצוי זה מוגדר בחוק ההסדרים כהוראת שעה. ב-2007, כאשר יפוג תוקפה של הוראה השעה, המוסד לביטוח לאומי יישאר ללא פיצוי כלשהו, ועם קופה הולכת ומידלדלת.

ובינתיים, הקיצוצים של השנים האחרונות מורגשים היטב

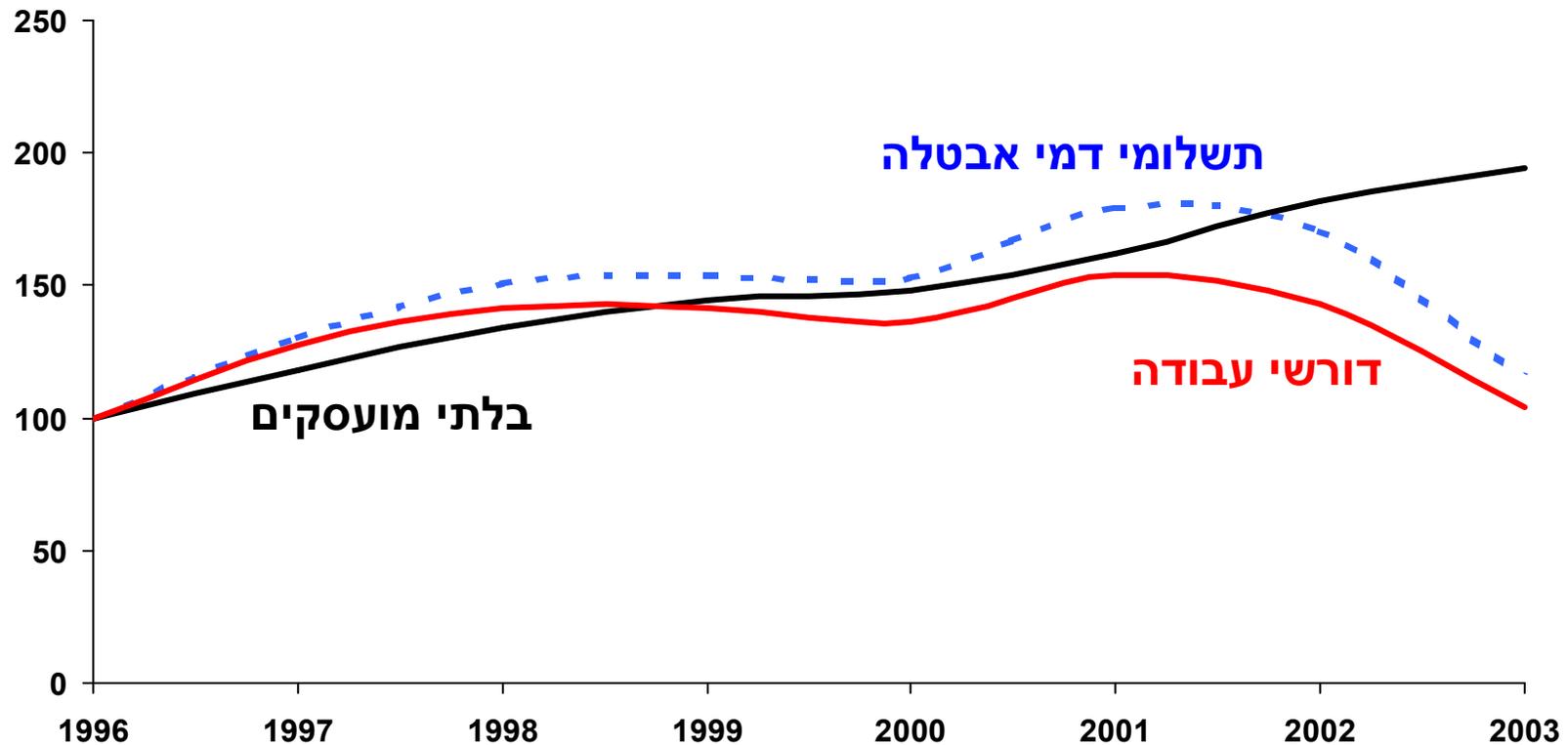
הקיצוצים שבוצעו בשנים האחרונות בקצבאות המוסד לביטוח
לאומי מתבטאים בירידה בהיקף התשלומים – בה בשעה
שמספר הנצרכים הולך וגדל.

מספר הבלתי מועסקים גדל, תשלומי דמי אבטלה קטנים

- הקיצוצים הנרחבים שנעשו בשנים האחרונות ברשת הביטחון הסוציאלי יבואו לידי ביטוי גובר בשנים הקרובות.
- אך כבר עתה ניתן להבחין בתוצאות הראשונות. בעוד שמספר הבלתי מועסקים גדל, מספר דורשי העבודה ותשלומי דמי אבטלה באמצעות המוסד לביטוח לאומי קטנים.

תשלומי דמי אבטלה ומספר בלתי מועסקים

ממודד, 100=1996

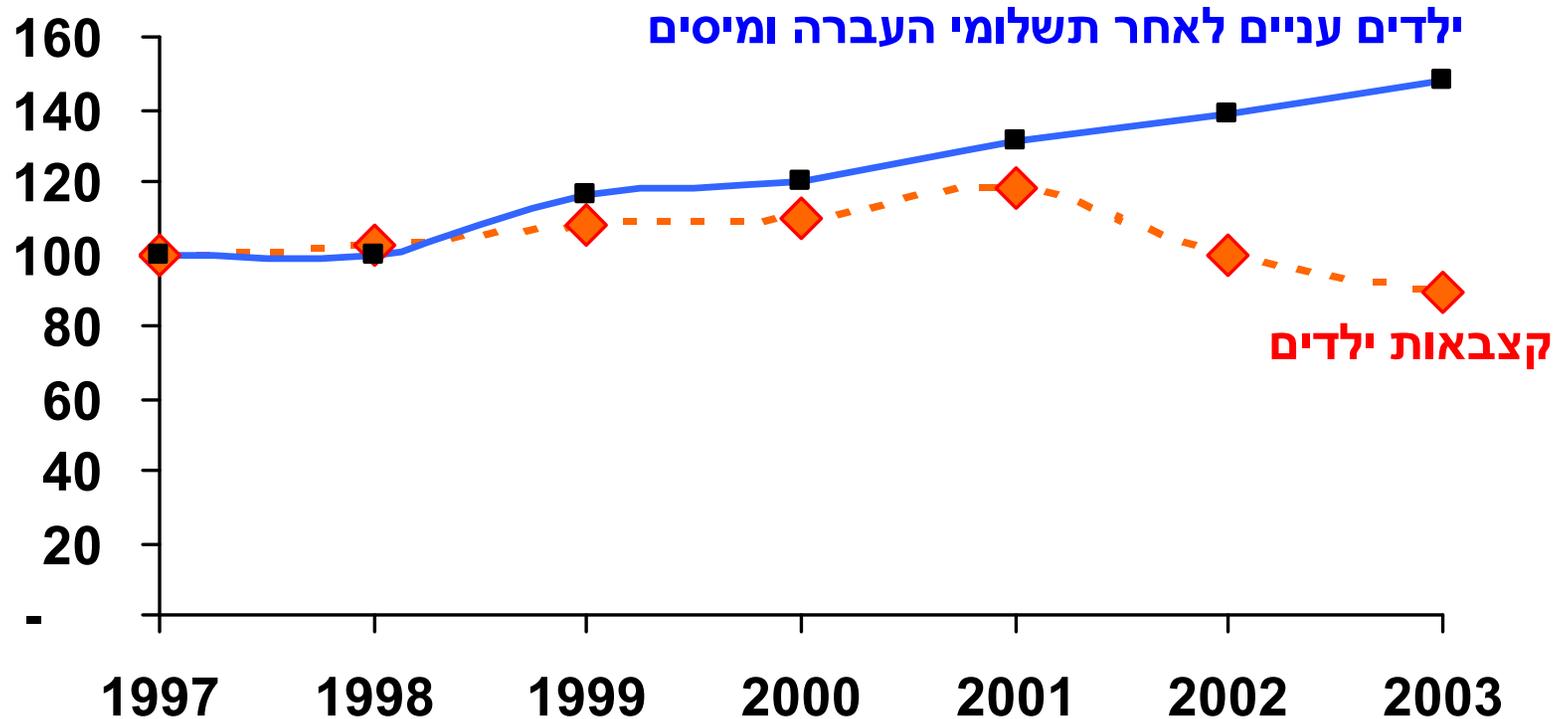

מספר הילדים העניים גדל, תשלומי קצבת ילדים קטנים

- בעוד שמספר הילדים המצויים מתחת לקו העוני גדל, תשלומי קצבת ילדים באמצעות המוסד לביטוח לאומי קטנים.
- ואפשר לנסח זאת גם בסדר הפוך: בעוד שתשלומי קצבת ילדים קטנים, מספר הילדים מתחת לקו העוני גדל.

תשלומי קצבת ילדים יורדים מספר הילדים העניים עולה

ממודד, 100=1997

עת לשיקום – אך תקציב 2005 ממשיך את קודמיו

ישראל עברה שלוש שנות מיתון, אבטלה ופגיעות בשירותים החברתיים וברשת הביטחון הסוציאלי.

כיום, ישראל זקוקה לשיקום.

תקציב 2005 אמור לסמן תפנית. אמנם, הסדר מדיני עדיין אינו נראה באופק, והרגיעה היחסית היא שברירית, והיא מתקיימת בעיקר בצד הישראלי.

עם זאת, אפשר כבר עתה לתכנן את שיקומן של מערכות שנפגעו.

אך תקציב 2005 אינו מבשר על תפנית.

אפשר להתחיל בשיקום המערכות שנפגעו, באמצעות:

הקפאת הרפורמה במס הכנסה

הגדלת המס על ההון, בהתאם להמלצות בן בסט

צמצום גדול יותר של תקציב הביטחון

הפסקת השקעות היתר בהתנחלויות.